

Uzbekistan

Politisk utveckling och situationen på människorättsområdet

MIGRATIONSVERKETS FUNKTION FÖR LAND- OCH OMVÄRLDSANALYS

Den 1 maj 2019 inrättade Migrationsverket en ny funktion för land- och omvärlds-
analys. Funktionen benämns Migrationsanalys och finns inom Migrationsverkets
Nationella samordningsavdelning. Migrationsverkets system för landinformation,
Lifos, fortsätter att vara den plats där rapporter publiceras.

LANDINFORMATION FÖR HANDLÄGGNING AV MIGRATIONSÄRENDEN

Denna rapport är framtagen av Migrationsverket i enlighet med [EU:s allmänna riktlinjer för framtagande av landinformation](#) (2008). Rapporten innehåller landinformation avsedd för handläggning av migrationsärenden.

Rapporten bygger på noggrant utvalda informationskällor. Alla källor refereras med undantag för beskrivning av allmänt kända förhållanden.

Informationen i rapporten återspeglar inte Migrationsverkets ståndpunkt i en viss fråga och Migrationsverket har inte för avsikt att genom rapporten göra politiska eller rättsliga ställningstaganden.

Landinformation: Uzbekistan – politisk utveckling och situationen på människorättsområdet

2020-06-29, version 2.0

Rapporten är utgiven av Nationella samordningsavdelningen, Migrationsanalys – Migrationsverkets funktion för land- och omvärldsanalys. Rapporten har publicerats i Migrationsverkets databas för landinformation, Lifos, © Migrationsverket (Swedish Migration Agency), 2020.

Publikationen kan laddas ner från <http://lifos.migrationsverket.se>

Innehåll

1	Inledning	4
1.1	Om rapportens syfte och informationsläget	4
2	Arvet efter Karimov	5
3	Maktskiftet 2016 och vägen framåt	6
4	Situationen på människorättsområdet	8
4.1	Politiska rättigheter	8
4.2	Parlamentet och valet den 22 december 2019	10
4.3	Religionsfrihet	11
4.4	Politiska fångar	13
4.5	Bruket av tortyr	13
5	Kontroll och övervakning	15
5.1	Säkerhetstjänsten	15
5.2	Mahalla-systemet	17
5.3	Svartlistning	18
6	Slutsatser	19
	Summary	19
	Källförteckning	23
	Elektroniska källor	23
	Muntliga källor	28
	Tryckta källor	29

1 Inledning

1.1 Om rapportens syfte och informationsläget

Det här är den första av tre delar i en rapportserie som syftar till att ge en introduktion till den uzbekiska staten och dess förhållningssätt till sin befolkning. Del ett fokuserar på det politiska läget i Uzbekistan, landets samhällsstyrning och situationen på människorättsområdet på ett översiktligt plan. Del två "Uzbekistan – utsatta grupper" beskriver närmare situationen för religiösa individer och människorättsaktivister samt situationen för hbtq-personer. Del tre "Uzbekistan – migration och återvändande" behandlar synen på migration och återvändande migranter, med ett särskilt fokus på personer som återvänder efter att ha sökt asyl utomlands. Även den andra och tredje rapporten är under uppdatering.

Tillgången till information om situationen i Uzbekistan har under lång tid begränsats påtagligt av det repressiva styret och dess extrema kontroll av civilsamhället och befolkningen i allmänhet. Oberoende journalister och internationella organisationer har inte tillåtit verka i landet, och med anledning av de svåra förhållandena på människorättsområdet har möjligheten att konsultera källor på plats varit kraftigt begränsade och förenat med omfattande säkerhetsrisker. Sedan 2016 har dock situationen ändrats något efter maktskiftet i och med Karimovs död. Staten har lättat en aning på sin samhällskontroll, vissa internationella organisationer har bjudits in för att verka i landet och uzbekisk media har stegvis börjat uttrycka sig något mer kritiskt (även om självcensureringen fortsatt är utbredd). I december 2019 kunde därtill Migrationsverket för första gången företa en resa till Uzbekistan för att inhämta information om människorättsläget på plats.

I sammanhanget är ovanstående förändringar stora steg, men det handlar inte om några radikala förändringar på yttrande- eller tryckfrihetsområdet. Frånvaron av oberoende journalistik och ett etablerat civilsamhälle påverkar fortfarande informationsläget påtagligt. Rapporten bygger i huvudsak på aktuell skriftlig rapportering och på information inhämtad i samband med utredningsresan i december 2019 där uzbekiska myndigheter och internationella organisationer konsulterades inom en rad olika teman. Till viss del används även uppgifter inhämtade under utredningsresor till Norge, Kazakstan, Kirgizistan och Frankrike under de senaste fem åren, där initierade källor har konsulterats om situationen på människorättsområdet.

Tidigare versioner

Version	Titel	Datum	Lifos rapportnummer
1.3	Uzbekistan – en introduktion	2018-03-15	41022
1.2	Uzbekistan – en introduktion	2018-02-06	40879
1.1	Uzbekistan – en introduktion	2017-12-12	40646
1.0	Uzbekistan – en introduktion	2017-08-28	40184

2 Arvet efter Karimov

I nästan två och ett halvt decennium, 1991–2016, styrdes Uzbekistan till synes enväldigt av Islam Karimov.¹ Under denna period utvecklades landet till en kontrollstat som såg existentiella hot på en rad områden. Demokratiska fri- och rättigheter åsidosattes systematiskt och befolkningen utsattes för grova övergrepp.²

Vid tiden för Uzbekistans självständighet från Sovjetunionen var Karimov förstesekreterare i det uzbekiska kommunistpartiets centralkommitté och valdes snart till det självständiga Uzbekistans första president.³ Den sekulära politiska oppositionen marginaliserades tidigt under 1990-talet. Erk (sv. "frihet") och Birlik (sv. "enhet") var två tidiga oppositionspartier som neutraliserades bl.a. genom att driva medlemmar till exil, arresteringar och andra trakasserier.⁴ Kvar stod islamistiska rörelser som ett av få alternativ till politiskt motstånd. En majoritet av den uzbekiska befolkningen är sunnimuslimsk och islam har ett starkt fäste i landet. Under Sovjetunionen var möjligheterna till religionsutövning kraftigt begränsade och vid upplösningen fortskred den statliga kontrollen av religiös aktivitet. Under 1990-talet ägde dock ett religiöst uppvaknande rum och fler tenderade att röra sig utanför statens restriktioner. Vissa församlingar och imamer förordade en religionsutövning som inte föll inom ramarna för de statliga sanktionerna; inofficiella moskéer upprättades och en del muslimer valde att praktisera sin religion utifrån en konservativ tolkning av islam.⁵ Det religiösa uppvaknandet betraktades som ett hot, inte minst med tanke på Afghanistans och Tadzjikistans problem med våldsamma islamistiska grupperingar⁶, och en intensiv kamp mot icke-sanktionerad islam följde, samtidigt som islamistiska grupperingar fortsatte att utvecklas. Vissa grupperingar hade som mål att omkullkasta regimen, exempelvis Islamic Movement of Uzbekistan (IMU) och Hizb-ut-Tahrir. IMU fördrevs till Afghanistan och genomförde därifrån attacker mot Uzbekistan.⁷

Det som delvis såg ut att kunna vara en kamp mot ett legitimt hot, särskilt i kölvattnet av attacken mot World Trade Center och kriget mot terrorn⁸, tog sig i uttryck genom extrem misstänksamhet gentemot icke-sanktionerad religiös aktivitet och allt som kunde uppfattas som oppositionell verksamhet.⁹ Samtidigt som allvarliga terroråd faktiskt ägde rum pekade kritiker på de maktkonsolideringstendenser som maskerades under terrorismbekämpning.¹⁰ Misshagliga individer kunde lätt avlägsnas genom att anklagas för extremism eller wahabism¹¹ och staten tillämpade hårdföra inskränkningar av mänskliga fri- och rättigheter. Yttrande- och

¹ Utrikespolitiska Institutet (UI), Landguiden [betaltjänst], *Modern historia*, 2019-11-12, [url](#) (Hämtad 2020-04-28).

² Laszczkowski, Mateusz & Reeves, Madeleine (red.), *Affective states: entanglements, suspensions, suspicions*, Berghahn Books, New York, 2017, s. 54.

³ Encyclopaedia Britannica, *Islam Karimov*, [url](#) (Hämtad 2020-04-28).

⁴ Radio Free Europe/Radio Liberty (RFE/RL), *Uzbek: Opposition Meets Openly For First Time in 10 Years*, 2003-06-20, [url](#) (Hämtad 2020-04-28); UI.

⁵ Rashid, Ahmed, *They're only Sleeping – Why militant Islamicists in Central Asia aren't going to go away*, *The New Yorker*, 2002-01-14, [url](#) (Hämtad 2020-04-28).

⁶ Human Rights Watch (HRW), *Uzbekistan – Class Dismissed: Discriminatory Expulsions of Muslim Students*, 1999-10-30, [url](#) (Hämtad 2020-04-28).

⁷ Rashid; UI.

⁸ Steve Swerdlow, uzbekistanexpert, Human Rights Watch, samtal i Oslo, Norge, 2019-12-04; Foreign Policy (FP), *Where the War on Terror Lives Forever*, 2016-09-02, [url](#) (Hämtad 2020-04-28).

⁹ Laszczkowski & Reeves, s. 54.

¹⁰ UI; FP.

¹¹ FP.

tryckfriheten marginaliserades genom bl.a. begränsad demonstrationsrätt, underminering av oberoende journalistik och hårdbevakning av befolkningen i och utanför landet.¹² Därtill var antalet politiska fångar högt och bruket av tortyr omfattande.¹³ Särskilt massakern i Andizjan år 2005 var en kulmen i statens övergrepp mot befolkningen. I takt med en ökad hotupplivelse gavs säkerhetstjänsten allt större maktbefogenheter och utvecklades till en parallell omnipotent aktör vid sidan av regeringen.¹⁴ Det fanns även ett element av att motivera sin existens och sina maktbefogenheter, där säkerhetstjänsten förmodligen fortsatte arrestera personer utan signifikans för att fylla kvoter och rättfärdiga sin position.¹⁵

Existentiella hot mot det rådande styret sågs även inom den politiska eliten. Även om Karimov framstod som en enväldig diktator bestod hans roll förmodligen i att i mångt och mycket balansera makt och fruktan mellan de olika klanerna inom den politiska eliten. Vilka egenskaper som utgör en klan i Uzbekistan kan för en utomstående te sig oklart, och begreppets innebörd kan variera beroende på sammanhang. Till skillnad från många andra sovjetrepubliker utvecklade Uzbekistan aldrig ett kapitalistiskt system baserat på oligarki. Kapitalismen centrerades istället kring högt uppsatta politiker som blev landets rikaste personer.¹⁶ I Uzbekistan har politik traditionellt baserats på regionalism och maktbalans mellan Samarkand, Fergana och Tasjkent, men klanbegreppet är inte fullt knutet till regionala band eller släktskap utan maktrelationerna utformas ganska pragmatiskt. Även personliga relationer, affärsrelationer och olika intressen spelar in.¹⁷

Sammanfattningsvis sågs potentiella hot mot staten på en rad områden, vilket bl.a. hanterades genom systematiska övergrepp mot befolkningen. I takt med internationell kritik och infekterade politiska konflikter med grannländerna, isolerade sig Uzbekistan allt mer från omvärlden och begränsade insynen i landet genom att t.ex. inte låta internationella organisationer verka. I den här miljön utvecklades Uzbekistan till en oberäknelig kontrollstat med en stagnerad ekonomi, stängda gränser, omfattande korrupktion och dåliga relationer till grannländerna.¹⁸

3 Maktskiftet 2016 och vägen framåt

Det exakta datumen för Karimovs bortgång är fortfarande oklart, men dödsfallet bekräftades av regeringen i början av september 2016. Sjåvkat Mirzijojev, premiärminister sedan 2003, utsågs något oväntat till interimspresident och valdes sedermera till president i december samma år.¹⁹ Förväntningarna om en liberalisering under det nya styret var inte särskilt höga,

¹² International Crisis Group (ICG), *Uzbekistan: Stagnation and Uncertainty*, 2007-08-22, [url](#) (Hämtad 2020-04-30); Amnesty International (AI), *"We will find you anywhere". The Global Shadow of Uzbekistani Surveillance*, 2017, [url](#) (Hämtad 2020-04-30).

¹³ HRW, *"Until the Very End". Politically Motivated Imprisonment in Uzbekistan* 2014-09-25, [url](#) (Hämtad 2020-04-30).

¹⁴ Swerdlow.

¹⁵ Ibid.

¹⁶ Carnegie Moscow Center, *Alisher Usmanov: Uzbekistan's Oligarch of Choice*, 2017-11-16, [url](#) (Hämtad 2020-04-30)

¹⁷ Ferghana News Agency, *The Myth of Clans in Central Asian Politics*, 2018-01-19, [url](#) (Hämtad 2020-04-30).

¹⁸ Swerdlow.

¹⁹ Ibid.; ICG, *Uzbekistan: The Hundred Days*, 2017-03-29, s. i, 1, [url](#) (Hämtad 2020-05-04); Carnegie Moscow Center, *Who Will Be Uzbekistan's Next President?*, 2016-09-06, [url](#) (Hämtad 2020-05-04).

Mirzijojev sågs som lojal till Karimov och det fanns de bedömare som befarade en skärpning av systemet.²⁰ Maktskiftet följdes dock av en intensiv period där en mängd reformplaner aviserades. Ekonomiska reformer initierades tidigt och flera åtgärder vidtogs för att bryta Uzbekistans isolering gentemot dels omvärlden och dels den egna befolkningen. Mirzijojev genomförde statsbesök till grannländerna och besökte regionerna i Uzbekistan, åtgärder som var otänkbara under Karimov.²¹ Den nya presidenten var sedan tidigare känd för att vara en "dirty mouth" och en "hardliner", och snart riktades hård för kritik mot delar av det rådande systemet.²²

Under den här tiden lättades statens järngrepp om det uzbekiska samhället; ett antal politiska fångar benådades, utresevisumet avskaffades, gränspassager öppnades upp och polisen var inte lika nitisk i sin kontroll av religiösa uttryck.²³ År 2017 utsågs till "Year of dialogue with the people" och virtuella och fysiska kontor upprättades för att befolkningen skulle kunna framföra klagomål, lyfta frågor eller lämna förslag.²⁴ I mitten av samma år tilläts internationella organisationer återvända till landet.²⁵

Mirzijojev har inför det internationella samfundet uttryckt målen om att bygga en demokratisk stat och ett rättvist samhälle där "human interests" sätts i första rummet.²⁶ De faktiska målen med reformerna är dock oklara. Källor som konsulterades i förhållandevis nära anslutning till maktskiftet rapporterade om farhågor om en tillbakagång till det extremt auktoritära styre som rådde under Karimov.²⁷ En källa såg tendenser till att Mirzijojev gick i Karimovs fotspår genom att så oförutsägbarhet och spekulationer.²⁸ En annan källa såg det mer eller mindre som en tidsfråga innan även Mirzijojev skulle tappa greppet om verkligheten i den slutna miljö Uzbekistan var vid den tiden och likt Karimov falla in i en paranoid maktutövning.²⁹

Källor som har konsulterats under senare tid uppger dock att en tillbakagång inte är möjlig i dagsläget. Omfattande reformer har initierats och landet har passerat en "point of no return".³⁰ Men reformprocesserna rör sig inte heller om demokratisering, utan snarare om vad som har beskrivits som en auktoritär modernisering eller uppgradering av det politiska styret. Ett selektivt antagande av ekonomiska och politiska reformer görs i syfte att blidka befolkningens demokratiseringskrav, medan vinsterna som ett bejakande av globalisering och liberalisering ger i huvudsak tillfaller den befintliga eliten. Resultatet är ett mjukare auktoritärt styre

²⁰ Swerdlow.

²¹ ICG, 2017, s. i, 1; Initierad källa A, samtal i Oslo, Norge, 2017-06-09.

²² Swerdlow; Carneige Moscow Center, 2016.

²³ Journalist C, samtal i Almaty, Kazakstan, 2017-11-08 och 2017-11-09; Initierad källa B, samtal i Almaty, Kazakstan, 2017-11-08 och 2017-11-09.

²⁴ Anonym källa A, samtal i Tasjkent, Uzbekistan 2019-12-03; Kolybashinka, Nina, *Creating dialogue and citizen engagement – initial observations from Uzbekistan*, 2018-03-16, [url](#) (Hämtad 2020-01-16); Uzbekistan, The Permanent Mission of the Republic of Uzbekistan to the United Nations, *President's address warmed people's heart*, 2018-12-11, [url](#) (Hämtad 2020-01-16).

²⁵ Swerdlow.

²⁶ Freedom House, *Has Mirziyoyev Really Brought Religious Liberty to Uzbekistan*, 2019-01-16, [url](#) (2020-04-30); Uzbekistan, *Address by H.E. Mr. Shavkat Mirziyoyev President of the Republic of Uzbekistan at the General Debate of the 72nd Session of the United Nations General Assembly*, 2017-09-19, [url](#) (Hämtad 2020-04-30).

²⁷ Journalist C; Initierad källa A; Elin Jönsson, SVT-korrespondent, telefonintervju, 2018-03-09.

²⁸ Journalist C.

²⁹ Initierad källa A.

³⁰ FN:s särskilde rapportör om domares och advokaters självständighet, *Preliminary observations on the official visit to Uzbekistan (19-25 September 2019)*, 2019-09-26, [url](#) (Hämtad 2020-01-16); Anonym källa E, samtal i Tasjkent, Uzbekistan, 2019-12-04.

som vilar på övertalning snarare än tvång.³¹ Kazakstan och Kina förekommer som förslag i analyser av möjliga statsmodeller som ligger i linje med ovanstående resonemang.³²

4 Situationen på människorättsområdet

4.1 Politiska rättigheter

Fundamentala mänskliga rättigheter för politisk opposition, såsom yttrandefrihet, tryckfrihet, föreningsfrihet och församlingsfrihet, garanteras i konstitutionen men är i praktiken kraftigt begränsade i Uzbekistan. I brist på dess efterlevnad har Uzbekistans konstitution länge fungerat som en fasad för ett autokratiskt styre där all tillstymmelse till demonstration upplöses, demonstranter grips och där yttrandefriheten har begränsats ända ner till privata samtal. Staten har utövat omfattande kontroll över befolkningen och kraftigt begränsat dess tillgång till information genom mediecensur, trakasserier av journalister och människorättsaktivister samt internetblockader.³³

Sedan Mirziyoyevs makttillträde har järngreppet kring samhället lättat något. Presidenten har uppmuntrat befolkningen att informera staten om missförhållanden och upprättat olika kanaler för att ta emot klagomål³⁴, och därtill uppmanat media att vara mer kritisk³⁵. Konsulterade källor vittnar om en annan atmosfär efter maktskiftet³⁶ och att allt fler samhällsmedborgare vågar uttrycka sig kritiskt och samtala om känsliga frågor.³⁷ Regeringen tillämpar dock fortsatt både officiella och inofficiella metoder för att begränsa befolkningens yttrandefrihet, bl.a. är det straffbart att förolämpa presidenten, och publikationer som hetsar till religiös konflikt, etniska spänningar, eller som förespråkar att omkullkasta den konstitutionella ordningen är förbjudna.³⁸

Reportrar utan gränser rankar årligen tryckfriheten i olika länder och Uzbekistan förbättrade sin position under 2020 till plats 156 från plats 160 under 2019, och för första gången på decennier uppges inte någon journalist hållas fängslad.³⁹ Inhemsk media har så smått börjat diskutera sociala problem och ifrågasätta lokala politiker, flera utländska reportrar har fått tillåtelse att rapportera från landet och flera blockader av nyhetssidor på internet har hävts. Bland de nyhetsmedier som numer är tillgängliga i Uzbekistan återfinns HRW:s hemsida, Voice

³¹ Foreign Policy Research Institute (FPRI), *Mirziyoyev's Uzbekistan: Democratization or Authoritarian Upgrading?*, juni 2019, s. 1, [url](#) (Hämtad 2020-01-20); Europe - Central Asia Monitoring (EUCAM), *Uzbekistan opening up*, 2018-07-21, s. 6, [url](#) (Hämtad 2020-01-07)

³² EUCAM, s. 6; The Diplomat, *Uzbekistan: Reforms Underway, but Democracy Still Out of Reach*, 2019-08-07, [url](#) (Hämtad 2020-01-20).

³³ Freedom House, *Freedom in the World 2019*, 2020, [url](#) (Hämtad 2020-04-30).

³⁴ Journalist C; Anonym källa A.

³⁵ Uzbekistan, Ministry of Foreign Affairs, *Address by President Shavkat Mirziyoyev at the Solemn Ceremony Dedicated to the 27th Anniversary of Adoption of the Constitution of the Republic of Uzbekistan*, 2019-12-08, [url](#) (Hämtad 2020-05-04).

³⁶ Jönsson; Journalist C.

³⁷ Anonym källa A.

³⁸ United States Department of State (USDOS), *2019 Country Reports on Human Rights Practices: Uzbekistan*, 2020-03-11, s. 15, [url](#) (Hämtad 2020-04-30).

³⁹ Reporters Without Borders (RSF), *Uzbekistan*, 2020, [url](#) (Hämtad 2020-04-30).

of America, Euroasia.net och BBC.⁴⁰ Radio Free Europe har dock fortsatt ingen ackreditering.⁴¹ En lättad medierepression har lett till ett något mindre ansträngt klimat och journalister har ett större utrymme för att rapportera om politiskt känsliga frågor, inklusive tortyr och korruption.⁴² Självcensuren är dock omfattande⁴³, och rädslan för eventuella repressalier kvarstår inom journalistkåren.⁴⁴ Därtill råder fortfarande mediecensur och det rapporteras fortsatt om trakasserier och arresteringar av människorättsaktivister, journalister och andra personer som kritiserar det uzbekiska styret, om än i mindre utsträckning än tidigare.⁴⁵ Ett uppmärksammat fall är Bobmurod Abdulaev som under pseudonym har rapporterat om landets elit sedan 2003.⁴⁶ Abdulaev greps och åtalades för extremism och utsattes för fysisk och psykisk tortyr.⁴⁷ Ett annat fall rör bloggaren Akrom Malikov som i januari 2018 dömdes till sex års fängelse för sina regimkritiska blogginlägg och artiklar.⁴⁸

Vissa sociala medier så som Youtube och Facebook är sedan slutet av 2018 tillgängliga⁴⁹ och har tillsammans med bloggare fått stor betydelse för rapporteringen om missförhållanden som traditionella medier tenderar att inte våga uppmärksamma.⁵⁰ Ungefär 40 procent av befolkningen uppskattas vara aktiva på internet, och mellan åren 2000 och 2016 steg användandet från kring 7 500 till över 12 miljoner användare enligt Freedom House.⁵¹ Karimov-administrationen såg den ökande internetanvändningen som ett hot och försökte kontrollera befolkningens aktivitet genom att blockera hemsidor och lansera inhemska alternativ till populära sociala medier (dock utan framgång).⁵² Mirzijojev har som nämnt hävt en del blockader och öppnat upp för att befolkningen ska lyfta problem. Myndigheternas respons gentemot kritiska röster online har dock varit varierande. Det finns fall där myndigheter har samarbetat med enskilda bloggare och bjudit in dem till olika event, tv-program och skolor. Det verkar även finnas en tendens hos myndigheterna att vidta åtgärder efter att problem fått stor uppmärksamhet på internet.⁵³ Repression av kritiska röster som rör sig in på känsliga områden fortgår dock, och det är mycket svårt att avgöra var den gränsen går.⁵⁴ Ett förbud av hijab i

⁴⁰ Swerdlow; Eurasianet, *Uzbekistan unblocks websites, taking muzzle off critical reporting*, 2019-05-13, [url](#) (Hämtad 2020-05-04).

⁴¹ Ibid.

⁴² Swerdlow.

⁴³ Eurasianet, 2019.

⁴⁴ Swerdlow.

⁴⁵ USDOS, 2020, s. 2, 16; Civil Rights Defenders, *Uzbekistan: Stop Harassing Human Rights Defenders*, 2018-11-20, [url](#) (Hämtad 2020-05-04).

⁴⁶ RFE/RL, *Detained Uzbek journalist allowed access to lawyer*, 2017-11-15, översatt artikel hämtad från BBC Monitoring [betaltjänst], [url](#) (Hämtad 2018-03-14).

⁴⁷ Swerdlow; RFE/RL, *Uzbek Court To Look Into Journalist's Torture Charges*, 2018-03-07, [url](#) (Hämtad 2020-04-30); Den norske Helsingforskomité (NHC), *"He was kept naked in a freezing cold jail cell and was given nothing to eat for five days"*, 2018-04-23, [url](#) (Hämtad 2018-03-15).

⁴⁸ Ferghana News Agency, *Uzbek Blogger Sentenced to Six Years in Prison for Critical Posts*, 2018-02-13, [url](#) (Hämtad 2018-03-15).

⁴⁹ Freedom House, 2020; Swerdlow.

⁵⁰ BBC Monitoring, *Analysis: The growing influence of Uzbekistan's bloggers*, 2019-07-25, [url](#) (Hämtad 2020-05-04).

⁵¹ Freedom House, *In Uzbekistan, the Seeds of Reform Are Planted in Social Media*, 2019-01-10, [url](#) (Hämtad 2020-05-04).

⁵² Freedom House, 2020; Swerdlow.

⁵³ BBC Monitoring, 2019-07-25.

⁵⁴ Freedom House, 2019-01-10.

skolor ledde t.ex. till stor kritik på internet och flera religiösa bloggare häktades i september 2018 och april 2019.⁵⁵

Ett problem för att stärka och säkra efterlevnaden av mänskliga rättigheter i Uzbekistan är avsaknaden av effektiva statliga kontrollmekanismer och ett aktivt civilsamhälle. Många mindre civilsamhällesorganisationer möter svårigheter i att registrera sig.⁵⁶ Enligt en källa registrerade sig en lokal människorättsorganisation senast år 2002.⁵⁷ Även tunga internationella organisationer möter svårigheter i att tillåtas verka i landet. Representanter från exempelvis Human Rights Watch, Freedom House, American Bar Association och Amnesty International tillåts numera besöka landet, men organisationerna tillåts inte registrera sig och driva sin verksamhet i Uzbekistan. Enligt en representant från HRW nekas organisationen och andra internationella människorättsorganisationer registrering, med hänvisning till att de sedan tidigare är förbjudna av högsta domstolen och att sådana beslut inte kan dras tillbaka. Många internationella organisationer kastades ut ur landet strax efter Andizjan-massakern och det finns i dagsläget ingen rättslig mekanism för att nyregistrera en förbjuden organisation. En källa förklarar situationen för internationella organisationer och deras status i landet som ett resultat av att det uzbekiska styret har ett intresse av att föra samtal med det internationella samfundet men samtidigt inte vill lätta allt för mycket på sin kontroll och därmed riskera en "färgrevolution". Samtidigt finns en skepsis gentemot väst och kritiska röster därifrån.⁵⁸

4.2 Parlamentet och valet den 22 december 2019

Uzbekistan är enligt sin författning en demokrati men fungerar i praktiken likt en enpartistat. Under 1990-talet marginaliserades alla försök till politisk opposition och många politiska dissidenter befinner sig sedan dess i exil.⁵⁹ I dagsläget finns således ingen genuin politisk opposition som verkar öppet i landet. För närvarande finns fem politiska partier registrerade: UzLi-Dep, UXDP, Adolat, Milliy Tiklanish och det ekologiska partiet. Samtliga registrerade partier är regimtroga.⁶⁰ Mirzijojev har fört en retorik där parlamentets roll har adresserats och dess vikt att fungera som kontrollorgan av den exekutiva makten, att stifta lagar och debattera känsliga frågor. Huruvida detta har fått någon genomslagskraft i parlamentarikernas arbete är oklart, men det finns en tendens sedan tidigare att endast diskutera "säkra" ämnen såsom ekonomi och miljö.⁶¹

För första gången tillåts Organisation för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) övervaka ett val i Uzbekistan och även internationella organ bads om råd inför valet, vilket är stora framsteg.⁶² OSSE noterade ett antal förbättringar, men valet innehöll många grundläggande brister. Ett grundproblem är att det inte finns några genuina valalternativ.⁶³ Medlemmar i de äldre

⁵⁵ BBC Monitoring, 2019-07-25.

⁵⁶ USDOS, 2020, s. 19; Swerdlow.

⁵⁷ Swerdlow.

⁵⁸ Ibid.

⁵⁹ UI; RFE/FL, 2003.

⁶⁰ Freedom House, 2020; HRW, "You Can't See Them, but They're Always There, 2018-03-28, [url](#) (Hämtad 2020-04-23); BBC Monitoring, *Explainer: How diverse are Uzbek political parties?*, 2019-11-21, [url](#) (Hämtad 2020-05-04).

⁶¹ Swerdlow.

⁶² Ibid.; Anonym källa F, samtal i Tasjkent, Uzbekistan, 2019-12-05; Organisationen för säkerhet och samarbetet i Europa (OSSE), *OSCE PA to deploy first-ever election observation mission to Uzbekistan*, 2019-12-13, [url](#) (Hämtad 2020-04-30).

⁶³ OSSE, *Statement of Preliminary Findings and Conclusions*, 2019-12-23, s. 1, [url](#) (Hämtad 2020-04-30).

oppositionspartierna tilläts exempelvis inte kandidera och det svaga civilsamhället och begränsningarna inom yttrande- och tryckfrihet, som fortfarande råder, skapar svåra förutsättningar för någon opposition att växa fram.⁶⁴

4.3 Religionsfrihet

Kontroll av religionsutövning är mycket centralt i det uzbekiska styrets auktoritära maktutövning⁶⁵ och det regleras både strukturellt i befintlig lagstiftning och genom statlig praxis.⁶⁶ Konstitutionen garanterar religionsfrihet, men restriktioner av religiösa aktiviteter får införas om det är nödvändigt för att säkra den nationella säkerheten, allmän ordning eller moral. Efterföljande speciallagstiftning inskränker och reglerar därtill religionsutövningen kraftigt.⁶⁷ 1998 års religionslag specificerar vilken typ av religionsutövning som sanktioneras av staten, och den kriminaliserar all oregistrerad religiös aktivitet, förbjuder proselytism och annan missionerande aktivitet. Religiösa publikationers innehåll, produktion, distribution och innehav måste föregås av statligt godkännande.⁶⁸ Strafflagen förordar upp till 20 år långa fängelsestraff för organisation eller deltagande i religiösa extremistiska rörelser aktiviteter.⁶⁹

Redan under Sovjettiden var religionsutövningen begränsad i landet och den statliga kontrollen vidhölls vid övergången till en självständig stat. 1990-talets och 2000-talets kamp mot religiös extremism intensifierade begränsningarna och flera arresteringsvågor ägde rum. Under olika perioder har olika paragrafer i strafflagstiftningen tillämpats för att arrestera och åtala personer på grund av påstådd religiös extremism. Vanliga paragrafer är 159 (försök att omkullkasta den konstitutionella ordningen), 242 (bl.a. etablering av väpnad, organiserad grupp) och 244 (tillverkning och spridning av information som utgör ett hot mot allmän säkerhet och ordning eller bildande av, tillhörighet och deltagande i religiöst extremistisk, separatistisk, fundamentalistisk eller annan förbjuden grupp). Dessa vaga och allmänna formuleringar har kunnat användas för att maskera politisk eller religiös förföljelse.⁷⁰

Allmänhetens religionsutövning begränsades bl.a. genom kraftig övervakning i moskéerna och av religiösa individers beteenden. Att be eller föra religiösa samtal utanför moskéerna kunde leda till arresteringar och hårda straff. Polisen hade en restriktiv hållning gentemot traditionell muslimsk klädsel; män med långa skägg och kvinnor med hijab kunde trakasseras och det rådde en nolltolerans mot innehav av icke-sanktionerat religiöst material (som blev särskilt tydligt vid gränspassagernas kontroller).⁷¹

I och med maktskiftet lättades trycket gentemot religiösa individer, polisen lättade på sin nitiska kontroll av religiösa attribut, personer har kunnat be utanför moskén (t.ex. på sina arbetsplatser), ett antal religiösa fångar släpptes⁷² och allt fler har blivit mer vågade i att uttrycka sina religiösa åsikter i det offentliga rummet.⁷³ Stora reformer inom ekonomin och rättsväsen-

⁶⁴ Ibid, s. 1.

⁶⁵ Swerdlow.

⁶⁶ USDOS, *2018 Report on International Religious Freedom: Uzbekistan*, 2019-06-21, section II, [url](#) (Hämtad 2020-04-30).

⁶⁷ Ibid.

⁶⁸ Ibid.

⁶⁹ Ibid.

⁷⁰ HRW, samtal med företrädare i Oslo, Norge, 2015-02-10.

⁷¹ Freedom House, 2019-01-16; Journalist C; Initierad källa B.

⁷² Journalist C; Initierad källa B.

⁷³ Eurasianet, *Uzbekistan: Supporters of Islamic clothing take battle to court*, 2019-05-14, [url](#) (Hämtad 2020-04-30).

det har genomförts eller påbörjats, men stegen för att förbättra religionsfriheten har varit något tveetydiga.⁷⁴ Ett stort steg var att FN:s särskilde rapportör för religionsfrihet besökte landet under 2017 och att Uzbekistan antog en plan för att implementera de tolv rekommendationer som besöket mynnade ut i.⁷⁵ Bland annat har avgiften för att registrera religiösa organisationer sänkts drastiskt från 18 430 000 till 3 686 000 uzbekistanska som (från ca 17 953 till 3 590 svenska kronor⁷⁶), kravet på avrapportering från religiösa organisationer har sänkts från fyra till en gång per år och religiösa organisationers verksamhet får numer endast suspenderas genom domstolsbeslut. Ett konsultativt råd har upprättats under regeringens kommitté för religiösa angelägenheter. Rådet består av representanter från kommittén och från 16 religiösa grupper och har som syfte att ta fram rekommendationer för att stärka religionsfriheten i landet.⁷⁷ I december 2018 meddelade regeringen att räder mot religiösa grupper skulle stoppas.⁷⁸

Problematiske element kvarstår dock, bl.a. det rättsliga ramverk som möjliggjorde uppbyggnaden av Karimovs effektiva maskineri för att stävja religionsutövningen och göra sig av med misshagliga individer.⁷⁹ Detta begränsar samtliga religiösa samfunds aktiviteter.⁸⁰ Ett stort antal religiösa fångar har släppts, men uppskattningsvis hålls hundratals fortfarande fängslade på vaga extremismanklagelser (bland dessa återfinns människorättsaktivister och bloggare).⁸¹ Det rapporteras fortsatt om tillslag mot religiösa samfund, godtyckliga arresteringar, fängslanden, beslagtagande av religiöst material och trakasserier av religiösa individer.⁸² Under 2018 häktades exempelvis nio bloggare som riktade kritik mot regeringens sanktioner mot religiös klädsel i skolan, skäggväxt och barns möjlighet att besöka moskéer. Tvångsrakningar har ägt rum över hela landet, inklusive i huvudstaden Tasjkent.⁸³ Missionering är fortfarande förbjudet och inkluderar kristna samfund där det är en fundamental del av religionsutövningen. Många protestanter, baptister och andra kristna minoritetssamfund är föremål för arresteringar.⁸⁴

Den nuvarande situationen kan sammanfattas som så att Uzbekistan har gått in i en ny tid där repressionen påtagligt har minskat, men där gamla metoder fortfarande används för att bibehålla kontrollen.⁸⁵ Ett fall som tydligt visar på en förändring i landet är åtalet mot Nuroлло Otakhanov, en religiös konservativ tänkare som för en förhållandevis uppseendeväckande diskurs om bl.a. kvinnors rättigheter och islams roll i samhället. Trots Otakhanovs uttalanden lades åtalet mot honom ner och han kan idag skriva och tala förhållandevis öppet.⁸⁶

⁷⁴ Freedom House, 2019-01-16.

⁷⁵ USDOS, 2019; Sverdlow.

⁷⁶ XE.com, data hämtat 2020-04-29, [url](#).

⁷⁷ USDOS, 2019.

⁷⁸ Ibid.

⁷⁹ United States Commission on International Religious Freedom (USCIRF), *USCIRF Releases New Report on Religious Freedom Conditions in Uzbekistan*, 2020-01-31, [url](#) (Hämtad 2020-04-30)

⁸⁰ USCIRF.

⁸¹ Freedom House, 2019-01-16; Sverdlow; USDOS, 2019.

⁸² Freedom House, 2019-01-16; USDOS, 2019; The Diplomat, *Religion, Beards, and Uzbekistan's Secular Government*, 2019-09-09, [url](#) (Hämtad 2020-04-30).

⁸³ USDOS, 2019; Sverdlow.

⁸⁴ Sverdlow; Forum18, *Uzbekistan: Criminal prosecution for sharing beliefs*, 2018-07-20, [url](#) (Hämtad 2020-05-04).

⁸⁵ Sverdlow.

⁸⁶ Ibid.; HRW, 2018.

4.4 Politiska fångar

Uzbekistan har under lång tid uppmärksammat i internationell rapportering för sitt höga antal politiska fångar, men det faktiska antalet är okänt och har varit svåruppskattat. Uppskattningarna har skiljt sig brett mellan olika källor, vilket delvis kan bero på huruvida personer som avtjänar fängelsestraff på religiösa grunder inbegrips i termen politisk fånge eller inte. År 2015 uppskattade Human Rights Watch exempelvis att landet höll 10 000–12 000 politiska fångar, varav samtliga, utom ca 50 individer, beräknades vara dömda på religiösa grunder. En journalist som norska Landinfo konsulterade under 2016 uppgav däremot att ungefär 100 personer hölls fångna på politiska grunder och ca 1 000 på religiösa grunder.⁸⁷

En metod för att kvarhålla vissa fångar tycks ha varit att förlänga fängelsestraffen med motiveringen att personen har brutit mot fängelseregler, det kan exempelvis ha rört sig om innehav av nagelklippare, felaktig morotsskärning eller att tofflorna har ställts på fel plats. Förlängningen av fängelsestraffen kunde komma dagen innan eller samma dag som personen skulle ha avtjänat sitt fängelsestraff. Praxis tycks ha varit att särskilt personer som dömts för religiösa brott inte kommer ut igen. Enligt två källor konsulterade under slutet av 2017 har denna företeelse i stort sett upphört sedan presidentskiftet, och flera religiösa och politiska fångar släpps utan att få sina straff förlängda.

Sedan maktskiftet 2016 har Mirzijojev benådat flertalet politiska fångar, flera av dessa fall har människorättsaktivister uppmärksammat under många år och de har nämnts i strategiskt viktiga dokument från FN, EU och i rapporter från det amerikanska utrikesdepartementet.⁸⁸ Av de 34 fångar som HRW har rapporterat om sedan 2014 har alla utom en släppts.⁸⁹ Även religiösa fångar har benådats, men då uppgifterna om hur många och vilka som har suttit fängslade på extremismgrunder är oklart, förblir även uppgifterna om benådningar vaga och uppgifterna som cirkulerar har en anekdotisk tendens. Det kan röra sig om hundratals eller tusentals individer som har släppts.⁹⁰

4.5 Bruket av tortyr

Uzbekistans konstitution förbjuder tortyr och likaså framförs förbudet i strafflagens artikel 235.⁹¹ Bruket av tortyr har dock under lång tid varit omfattande och tillämpats systematiskt inom brottsbekämpande organ och fängelsesystemet.⁹² Erkännanden väger tungt i uzbekiska rättsprocesser och används framför teknisk bevisning, vilket öppnar upp för tortyranvändning i syfte att tvinga fram erkännanden. Tortyr rapporteras vara vanligt förekommande under just brottsutredningarnas initiala stadium för att framtvinga erkännanden innan beslut fattas om

⁸⁷ Journalist C.

⁸⁸ Sverdlow; USDOS, 2020.

⁸⁹ Sverdlow.

⁹⁰ Ibid.

⁹¹ HRW, *Uzbekistan. Events of 2019*, [odaterad], [url](#) (Hämtad 2020-04-30).

⁹² World Organisation Against Torture (OMCT), *Uzbekistan. Joint Submission to the Committee against Torture on the implementation of the Convention against Torture and Other Cruel Inhuman or Degrading Treatment or Punishment*, oktober 2019, s. 10, [url](#) (Hämtad 2020-04-30).

⁹³ OpenDemocracy, *In Uzbekistan's jails, torture is an everyday occurrence*, 2017-01-13, [url](#) (Hämtad 2020-04-30).

åtal ska väckas. Tortyranvändningen har på så vis varit en metod för att effektivt avsluta brottsutredningar, men även för att göra sig av med misshagliga individer genom att fabricera brott.⁹³

Särskilt säkerhetstjänsten har varit ökänd för sitt omfattande bruk av tortyr och sina hemliga tortyrceller dit frihetsberövade förs till förhör.⁹⁴ Standardproceduren för att göra sig av med misshagliga individer tycks ha varit att plantera falsk bevisning eller gripa personen för en påstådd administrativ förseelse och sedan under tortyr tvinga fram erkännanden av grova brott.⁹⁵ I vissa fall har polisen eller säkerhetstjänsten riktat in sig på hela familjer för att tvinga fram information eller erkännanden.⁹⁶

Förekommande former av tortyr som har rapporterats är misshandel, kvävning, våldtäkt och sexuellt ofredande. Likaså hot om att utsätta familjemedlemmar för sådan behandling har varit förekommande metoder. Även inom fängelsesystemet har tortyr rapporterats vara utbredd och systematisk. Några av de allvarigare rapporterna rör bl.a. elchocker och fångar som har kokats till döds.⁹⁷

Sedan maktskiftet 2016 har åtgärder mot tortyr vidtagits. Presidentdekret och lagstiftningssändringar har antagits vilka minskar incitamentet för att använda tortyr. Den initiala häktningstiden har minskats från 72 till 48 timmar⁹⁸, domstolar och åklagare måste utreda uppgifter om att tortyr har använts i utredningsarbetet, och bevisning som framtvingats under tortyr får inte användas i rättegången.⁹⁹

Tortyranvändningen inom landets fängelser uppges ha minskat. Två anonyma källor som konsulterades i slutet av 2017 uppgav att bruket av tortyr inom inrikesministeriets fängelser hade minskat drastiskt, enligt en av källorna med flera internerade släktingar hade tortyren mer eller mindre upphört. Den abrupta minskningen av tortyr inom fängelsesystemet uppgavs vara en följd av en omorganisation inom fängelseledningen, vilken i praktiken ledde till att säkerhetstjänstens inofficiella kontroll över inrikesministeriets fångvård uteslöts. På avdelningar, högsäkerhetsfängelser och häkten som var under säkerhetstjänstens regi uppgavs bruket av tortyr dock fortgå. Förutom minskningen av tortyr var ett annat framsteg nedstängningen av det ökända fängelset Jaslyk, även kallat "House of Torture", under 2019.¹⁰⁰

Trots vidtagna åtgärder har tortyranvändningen långt ifrån eliminerats och de nya regleringarna kräver implementeringsinsatser.¹⁰¹ Tortyren beskrivs fortsatt som utbredd och rutinartad av FN:s kommitté mot tortyr¹⁰² och det förekommer senare rapportering om att tortyr

⁹³ Memorial, samtal med företrädare i Oslo, Norge, 2015-02-02; HRW, "No One Left to Witness". *Torture, the Failure of Habeas Corpus, and the Silencing of Lawyers in Uzbekistan*, 2011-12-13, [url](#) (Hämtad 2020-04-30).

⁹⁴ AI, *Torture in Uzbekistan: the facts*, 2015-11-05, [url](#) (Hämtad 2020-04-30).

⁹⁵ OpenDemocracy.

⁹⁶ AI, *Uzbekistan: Torture, corruption and lies*, 2019-09-17, [url](#) (Hämtad 2020-04-30).

⁹⁷ HRW, *Shattering Notorious Jaslyk Prison a Victory for Human Rights in Uzbekistan*, 2019-08-27, [url](#) (Hämtad 2020-04-30); AI, 2019; HRW, 2011.

⁹⁸ Office of the High Commissioner for Human Rights (OHCHR), *Concluding observations on the fifth periodic report of Uzbekistan**, 2019-12-06, s. 7, [url](#) (Hämtad 2020-04-30).

⁹⁹ Tashkent Times, *Shavkat Mirziyoyev signs decree on inadmissibility of evidence obtained through torture*, 2017-12-01, [url](#) (Hämtad 2020-04-30).

¹⁰⁰ HRW, 2019-08-27; The Diplomat, *Uzbekistan to Close Notorious Prison Colony, the 'House of Torture'*, 2019-08-05, [url](#) (Hämtad 2020-04-30).

¹⁰¹ OHCHR, s. 3.

¹⁰² Ibid., s. 2.

har använts i enskilda rättsfall.¹⁰³ Dessutom tenderar åklagare och domare att underlåta att utreda uppgifter om att erkännanden och andra bevis har framtvingats under tortyr.¹⁰⁴

5 Kontroll och övervakning

5.1 Säkerhetstjänsten

Karimov byggde upp en totalitär polisstat där en stor del av statsledningens maktbas utgjordes av en utbredd och sofistikerad säkerhetstjänst som byggde sitt styre på att ständigt hitta nya fiender.¹⁰⁵ Säkerhetstjänsten (dåvarande SNB) var välfinansierad och verkade med ett brett mandat inom och utom Uzbekistan.¹⁰⁶ Även om många av myndighetens aktiviteter gick att hänföra till legitima målsättningar, som att bekämpa terrorism, droghandel och trafficking, användes SNB i stor utsträckning som ett instrument för statsledningens maktkonsolidering, och för att agera mot allt som hotade det rådande styret eller den nationella stoltheten. Med omfattande elektronisk övervakning och ett välutvecklat system med informatörer och tillämpningen av brutala förhörsmetoder, skapade SNB en miljö där det var svårt att lita på någon, både inom landet och inom den uzbekiska diasporan utomlands.¹⁰⁷ Det har förekommit fall där uzbekisk säkerhetstjänst har återfört exiluzbeker till Uzbekistan, och planerade mord/mordförsök på dissidenter utomlands (bl.a. i Sverige 2012).¹⁰⁸

SNB och dess högsta chef Rustam Inojatov sågs som ett av de största hoten mot Mirzijojevs styre. Till en början lämnades myndigheten utanför Mirzijojevs hårdföra kritik som haglade mot en rad institutioner under presidentens första år på posten, men i ett fyra timmar långt tal till parlamentet i slutet av 2017 adresserades slutligen behovet av att reformera säkerhetstjänsten.¹⁰⁹ Ungefär en månad därpå ersattes Inojatov efter mer än två decennier som SNB:s chef och erbjöds en plats i senaten (vilket medför immunitet).¹¹⁰ Andra högt uppsatta tjänstemän som tidigare betraktats som oåtkomliga fängslades och åtalades för bl.a. maktmissbruk eller tortyr.¹¹¹ Myndigheten kuvades genom personell utrensning och minskade an-

¹⁰³ HRW, *Uzbekistan: Reports of Torture of Ex-Official*, 2019-05-02, [url](#) (Hämtad 2020-04-30); BBC Monitoring, *Uzbek film probes into torture at chief prosecutor's office*, 2020-02-24, [url](#) (Hämtad 2020-04-30).

¹⁰⁴ OHCHR, s. 3.

¹⁰⁵ HRW, 2015.

¹⁰⁶ Uzbekisk människorättsaktivist, samtal i Paris, Frankrike, 2015-02-17.

¹⁰⁷ Initierad källa A; AI, 2017, s. 6-9.

¹⁰⁸ Sveriges Radio, *Mordförsöket på imamen i Strömsund* [radio], 2018-01-07, [url](#) (Hämtad 2020-04-30); HRW, *Uzbek Torture Victims Sentenced to Prison Terms*, 1999-08-17, [url](#) (Hämtad 2020-04-30); Aljazeera, *Uzbekistan closes infamous prison, but experts question motive*, 2019-08-12, [url](#) (Hämtad 2020-04-30).

¹⁰⁹ Eurasianet, *Uzbekistan: President Calls for Clipping Security Services' Wings*, 2017-12-22, [url](#) (Hämtad 2020-01-17).

¹¹⁰ AKIpress, *Ex-Head of Uzbekistan's security service Rustam Inoyatov appointed senator, gains immunity*, 2018-02-02, [url](#) (Hämtad 2020-04-30).

¹¹¹ Ferghana News Agency, *Article looks at Uzbek leader's security policy*, 2019-09-10, översatt artikel hämtad från BBC Monitoring, [url](#) (2020-01-17).

svarsområden samt ett antal symboliska handlingar; namnet på myndigheten byttes ut (numera har säkerhetstjänsten akronymen SSS), och dess arbetslokaler flyttades från det fysiska maktcentrumet i Tasjkent till huvudstadens utkanter.¹¹²

Samtidigt som SNB tycks ha desarmerats har en ny institution växt fram under Mirzijojev, State Service of Presidential Security (SSPS). SSPS har stegvis tilldelats arbetsuppgifter som överlappar eller konkurrerar med säkerhetstjänstens mandat.¹¹³ Ferghana News Agency menar att SSPS, tillsammans med nationalgardet, förmodligen är början på en ny säkerhetstjänst som presidenten kan lita på i kontrast till SSS och ser risker med att repressionen endast kommer att övergå till en ny institution.¹¹⁴

Hur förändringarna har påverkat säkerhetstjänstens praktiska arbete i och utanför landet är oklart i dagsläget. Enligt statlig media fortgår säkerhetstjänstens anti-terrorarbete och arbete mot narkotikasmuggling.¹¹⁵ En internationell expert uppger att säkerhetstjänsten har omorganiserats flera gånger och att många mäktiga personer har rensats ut och ersatts med regimtrogen personal. Enligt källan är verksamheten återigen på plats, och det finns ingenting som talar för att det ska ha skett en förändring inom säkerhetstjänstens uppdrag och mandat. Det har dock tillkommit fler aktörer med ett övervakande mandat, även polisen och nationalgardet ska rapportera om misstänkt terrorism och extremism.¹¹⁶

Vad gäller säkerhetstjänstens verksamhet utanför Uzbekistans gränser konstaterar den internationella experten att det finns mycket lite information att tillgå men uppger att det inte finns några tecken på att externa operationer skulle ha minskat eller kallats tillbaka. Det kan ha skett utan att omvärlden noterat det, men källan har svårt att se att regeringen skulle ha ett minskat intresse av prominenta exiluzbeker jämfört med tidigare.¹¹⁷ FN:s Office of the High Commissioner for Human Rights noterar i en rapport från 2019 att uzbekiska tjänstemän från säkerhetstjänsten fortsatt är involverade i hemliga tvångsöverlämnanden från andra stater och att personer som har tvingats återvända har häktats och isolerats från omvärlden, i vissa fall på hemliga platser, och utsatts för tortyr och illabehandling. De exempel som hänvisas till i rapporten är dock från 2015 och 2016.¹¹⁸

Landets byråkratiska institutioner och säkerhetstjänst har inte möjlighet att omedelbart anpassa sig efter alla nya bestämmelser, och vissa profiler fortsätter därför att trakasseras trots nya direktiv.¹¹⁹ I vissa fall är centralstyrningen svag och säkerhetstjänsten och andra aktörer kan ha sina egna idéer om vad som är misstänkt verksamhet och inte.¹²⁰ Ett lokalt exempel på detta är när en journalist togs till polisstation efter att ha filmat prisuppgifter på en marknad. När det kom fram att personen hade ett presspass uppmanade poliserna henne att skriva ner

¹¹² EurAsia Daily (EAD), *Resignation of Uzbek Security Service chief – end of all-mighty minister*, 2018-01-31, [url](#) (Hämtad 2020-01-17); RFL/RL, *Uzbek security body's elite forces returned to police*, 2018-02-05, översatt artikel hämtad från BBC Monitoring [url](#) (Hämtad 2020-01-17); European Parliaments Research Service (EPRS), *Uzbekistan comes in from the cold. A new era of reforms*, 2018-12-17, s. 3, [url](#) (Hämtad 2020-01-17); Ferghana News Agency, 2019-09-10.

¹¹³ BBC Monitoring, *BBCM Central Asia Watchlist for 9 September. Uzbek leader gives own security service more powers*, 2019-09-09, [url](#) (Hämtad 2020-01-20); Ferghana News Agency, 2019-09-10.

¹¹⁴ Ferghana News Agency, 2019-09-10; BBC Monitoring, *Highlights from Central Asian press websites 10 Sep 19. Presidential security service becoming Mirziyoyev's 'mini-army'*, 2019-09-10, [url](#) (Hämtad 2020-01-20).

¹¹⁵ Gazeta.uz, *Uzbekistan foils nine terror attacks with foreign partners* 2020-04-05, översatt artikel hämtad från BBC Monitoring, [url](#) (Hämtad 2020-04-30).

¹¹⁶ Internationell expert, videointervju, 2020-06-24.

¹¹⁷ Ibid.

¹¹⁸ OHCHR, s. 14.

¹¹⁹ Freedom House, 2019-01-16.

¹²⁰ Internationell expert.

uppgifter istället för att filma dem eftersom hon arbetade för en tidning. Den statliga myndigheten för information och masskommunikation ombad riksåklagaren att utreda huruvida detta var ett brott mot rådande yttrande- och tryckfrihetslagstiftning.¹²¹

5.2 Mahalla-systemet

En mahalla är en semi-statlig administrativ och social institution som utgörs av bostadsdistrikt omfattande i snitt 3 000 till 5 000 invånare. Mahallan är en viktig del av den enskilde uzbekens liv och gemene man identifierar sig med sin mahalla.¹²² Före revolutionen och grundandet av den sovjetiska republiken Uzbekistan hade mahallaledarna omfattande ansvarsområden och en lång rad uppgifter, inklusive insamling av skatter, upprätthållande av säkerhet, medling i konflikter och socialt omhändertagande. Under den sovjetiska administrationen kom dock mahallans funktion att reduceras till gemensamt stöd på den lokala nivån och att stödja sovjetiska initiativ. På så vis följdes i någon mån ett kolonialt mönster i det att ursprungliga strukturer bibehölls för den nya maktens egna syften. I det post-sovjetiska, självständiga Uzbekistan fick mahallastrukturen åter utökat ansvar i en omorganiserad form. I praktiken förvandlades institutionen från ett informellt nätverk av invånare till en tämligen "officiell" social institution.¹²³

Varje mahalla har en ordförande som uppbär statlig lön och ansvarar för administrationen av distriktet. Ordföranden har i sin tur ett nätverk av formella biträden och uppgiftslämnare. Genom den täta kontakten inom distriktet sipprar informationen upp i systemet genom informella och formella kanaler. Mahallakommittéerna förser den uzbekiska staten med detaljerade uppgifter om invånarnas liv, som t.ex. byte av bostadsort eller resor utomlands. Samtidigt kan mahallan påverka den enskildes beteenden genom olika tillstånd som krävs för vissa handlingar. Tidigare kunde mahallan exempelvis hämma utresor ur Uzbekistan genom att neka eller inte handlägga ansökningar om utresevisum. På samma sätt krävs tillstånd för att sälja sin bostad m.m.¹²⁴

Mahallorna har haft ett nära samarbete med säkerhetstjänsten för att dela information om invånarna och beteenden i samhället. I varje mahalla finns informatörer som arbetar för säkerhetstjänsten. Invånarna kan ha sina misstankar om vem som arbetar som informatör och i praktiken är det ofta ledaren i mahallakommittén som är säkerhetstjänstens agent. Även andra medlemmar i mahallan kan fungera som outnämnda informatörer. Det händer t.ex. att äldre personer övervakar beteenden hos andra samhällsmedlemmar och rapporterar direkt till mahallakommitténs ledare, vilka tenderar att rapportera till säkerhetstjänsten.¹²⁵

Dagens förhållande mellan säkerhetstjänsten och mahallainstitutionerna är oklar. En källa uppger att mahallan inte har någon annan egentlig funktion utöver sin övervakning och att denna verksamhet pågår över hela landet.¹²⁶ En annan källa beskriver hur mahallans tidigare uppgift att bistå säkerhetstjänsten med information har ändrats helt och hållet, dess uppgift

¹²¹ Podrobno.uz, *Uzbek journalist held for filming at food market*, 2020-04-23, översatt artikel hämtad från BBC Monitoring, [url](#) (Hämtad 2020-04-30).

¹²² Journalist B; Dadabaev, "Between the State and Society: Position of Mahallas in Uzbekistan", i Sengupta et al., *Eurasia Twenty Years After*, s. 153–171, 2012, Delhi: Shipra Publications, [url](#) (Hämtad 2020-05-04).

¹²³ Dadabaev, s. 154, 161, 164 f.; Urinboyev, "Is there an Islamic Public Administration Legacy in Post-Soviet Central Asia? An Ethnographic Study of Everyday Mahalla Life in Rural Ferghana, Uzbekistan", 2014, *Halduskultuur – Administrative Culture*, 15(2), s. 157–178.

¹²⁴ Initierad källa A; Journalist A.

¹²⁵ Jönsson.

¹²⁶ Journalist C.

idag består enbart av att adressera sociala frågor.¹²⁷ En internationell expert uppger att det har tillkommit fler personalgrupper i mahallorna vars mandat rör sociala frågor, exempelvis varianter av socialarbetare och brottsförebyggande personal. Källan understryker dock att dessa personalgrupper också innebär fler personer som kan kontrollera enskilda personer. Genom bl.a. sporadiska hembesök kan även dessa tjänstemän granska vad folk läser, hur de går klädda och rapportera in misstänkt information.¹²⁸

5.3 Svartlistning

Uzbekistan har länge fått internationell kritik för bruket av svartlistning. En tidig åtgärd efter maktskiftet 2016 var att ta bort ett stort antal personer från statens register om misstänkta extremister och terrorister. Under 2017 meddelade Mirzijojev att 16 000 av totalt 17 000 namn skulle strykas.¹²⁹ Någon lista har dock aldrig offentliggjorts och det är svårt att veta hur många namn som faktiskt har varit i omlopp och huruvida misstänkta personer listas på detta vis idag.¹³⁰ Forum18 rapporterar om att svartlistningen fortsätter med hänvisning till händelser under 2019.¹³¹

Att svartlista individer för misstänkt extremism har använts för att kontrollera personer som betraktas som en potentiell fara för staten, men har också varit en metod för att stävja politiskt och religiöst oliktankande.¹³² Det är oklart vilka egenskaper som gör att en person svartlistas, utöver personer som ansetts vara "för religiösa" har personer som befunnit sig en längre tid utomlands och släktingar till personer som dömts på religiösa grunder tillförts registret.¹³³ Vissa personer har levt som svartlistade i flera år utan ha kännedom om att staten betraktar dem som potentiella extremister, medan andra har upplevt social utfrysning, tvingats rapportera sin närvaro till polisen och ansöka om lov för att lämna sin bostadsort.¹³⁴ Enligt Swerdlow begränsas svartlistade personer genom att nekas resor och äktenskap, därtill har de vanligtvis svårt att få jobb.¹³⁵

¹²⁷ Initierad källa B.

¹²⁸ Internationell expert.

¹²⁹ Reuters, *Uzbekistan removes 16,000 people from security blacklist*, 2017-09-01, [url](#) (Hämtad 2020-04-30).

¹³⁰ Norge, Landinfo, *Respons. Usbekistan: Endringer på menneskerettighetsområdet*, 2019-12-29, s. 4, [url](#) (Hämtad 2020-04-30).

¹³¹ Forum 18, *Uzbekistan: Muslim activist jailed for criticizing Muftiate*, 2019-04-25, [url](#) (Hämtad 2020-04-30).

¹³² Reuters, *Uzbekistan removing lots of people from security blacklist: sources*, 2017-08-15, [url](#) (Hämtad 2020-05-04).

¹³³ Landinfo, s. 4.

¹³⁴ Reuters, 2017-09-01.

¹³⁵ Swerdlow.

6 Slutsatser

Stora förändringar har skett i Uzbekistan de senaste åren och det nya styret har uttryckt målet att skapa en demokratisk stat som sätter mänskliga värden i första rummet. Huruvida toppskiktets retorik överensstämmer med de faktiska målen och de bakomliggande orsakerna till reformarbetet är omöjligt att ge några klara svar på i detta tidiga skede. Tydligt är dock att man rör sig bort från Karimovs Uzbekistan, och flera källor vittnar om att en tillbakagång i dagsläget är omöjlig. Det skulle kunna vara så att Uzbekistan kommer att utmärka sig som ett framgångsexempel på demokratisk utveckling i Centralasien, men sett till den geografiska kontexten omges landet av flera auktoritära statsmodeller som lika gärna skulle kunna vara reformarbetets slutmål. Reformarbetet utsätter därtill inte systemet för några radikala förändringar, utan kommer snarare kräva generationers reformarbete och attitydförändring.

Många analyser om Uzbekistan och diskursen från uzbekiska ledare handlar om vilken sorts stat Uzbekistan ska komma att bli och om det initierade reformarbetet. Med en retorik och analyser som befinner sig i framtiden och med fortsatt begränsad informationstillgång kan det vara svårt att förhålla sig till dagens faktiska situation.

För att kunna värdera den aktuella situationen är det viktigt att ha de senaste decenniernas systematiska människorättsöverträdelser i åminnelse. Karimov sådde spekulationer och oförutsägbarhet och man befinner sig just nu i en process för att förbättra bilden av Uzbekistan, för att locka utländska investerare och på så vis rädda ekonomin. Mänskliga rättigheter har inte prioriterats i samma omfattning som ekonomiska reformer och rättsreformer. Situationen på människorättsområdet har dock förbättrats sedan Karimov, men staten använder fortfarande gamla auktoritära metoder för sin maktutövning. De områden där informationsbristen är påtaglig, som exempelvis hur omfattande bruket av tortyr och svartlistning är eller säkerhetstjänstens aktuella inflytande, bör ses i ljuset av att landet inte har något uppbyggt förtroendekapital. Uttalade mål eller avsikter om att komma till rätta med det utbredda bruket av tortyr och andra människorättsöverträdelser bör tolkas med stor försiktighet.

Ett annat angreppssätt för att få en nyanserad bild av det aktuella läget är att inte jämföra det med Karimovs Uzbekistan. Det har skett en påtaglig förändring på flera områden, men det rättfärdigar inte en relativisering av nuvarande situation. Fortfarande råder ett system som i sig överträder demokratiska fri- och rättigheter och det förekommer rapporter om att personer trakasseras på religiös och politisk grund samt uppgifter om tortyr.

En tredje faktor som bör tas i beaktande är att nya bestämmelser inte har en likvärdig genomslagskraft i hela statsapparaten. Framsteg på högsta politiska nivå är inte en garanti för att förändringarna slår igenom i hela systemet. I avsaknad av ett effektivt kontrollorgan kan enskilda myndighetspersoner följa sin egen agenda eller det som de tror är statens agenda. Likaså kan kunskapsbrister prägla enskildas myndighetsutövning.

Summary

This report is the first part of a series of three reports aimed at giving an introduction to the Uzbek state and its relationship to its population. Part one focuses on the political situation and governance in Uzbekistan, and touches upon the current human rights situation. The other two parts in the series focuses on vulnerable groups, and migration and returnees.

President Islam Karimov led Uzbekistan for nearly two and a half decades, officially legitimize his grip of power with constant references to the extraordinary transition period from a Soviet system to a functioning independent state. During the Karimov era, fundamental democratic freedoms and human rights were systematically violated by the Uzbek state, and the population was subjected to serious restrictions in basic human rights. The political opposition was marginalized in the early 1990s, and religious Islamic movements remained as one of few alternatives to political resistance. At the same time, the Uzbek population saw a religious awakening with an increasing part of the population actively practicing their religion, some in line with a conservative interpretation of Islam. Given neighboring state's problems with violent Islamist groups, the religious awakening was soon perceived as a threat to the state, and an intense fight against non-sanctioned religious practice followed. After several terrorist attacks in Uzbekistan, and especially in the wake of the attack on the World Trade Center, and the following War on Terror, the Uzbek states targeting of religious groups and individuals could appear to be a fight against a legitimate threat. However, these measures developed into extreme suspicion against anything that could be perceived as oppositional activity, and critics pointed out the tendencies of power consolidation masked under the fight against terrorism. With references to vague formulations in the law on religion from 1998, inconvenient individuals could easily be neutralized by being accused of extremism or Wahhabism. In addition, the state imposed severe restrictions on fundamental human rights, such as freedom of speech and freedom of assembly. The 2005 events in Andijan may be perceived as a culmination in the state repression of its population. Police and security forces massacred people participating in a protest action. Some sources talk about thousands of deaths, but the details of the event and the number of deaths have yet to be clarified.

In parallel with the increasing sense of threat to the state, the security service was given greater powers and developed into a major power player alongside the government. The population was subjected to extreme surveillance, both in the country and abroad.

In line with international criticism, and due to severe political conflicts with neighboring states, Uzbekistan became increasingly isolated from the outside world. In this environment, where threats were seen in a number of areas, Uzbekistan developed into an unpredictable repressive state with a stagnant economy, closed borders, widespread corruption and poor international relations.

The exact date of the death of Karimov is still not clear, but his passing was confirmed by the Uzbek state in September 2016. Shavkat Mirziyoyev, prime minister since 2003, was somewhat unexpectedly appointed interim president. In December 2016, he was elected president. Mirziyoyev was seen as loyal to Karimov, and the hopes of reforms under the new government were not very high. However, the power shift was followed by an intensive period of reform. Initially, economic reforms were introduced and Mirziyoyev made efforts to break Uzbekistan's isolation by making state visits to neighboring states. In addition, efforts were made to improve the state's relationship to the population by, inter alia, presidential visits to the regions, by announcing 2017 to be the "Year of dialogue with the people", and pardons of political prisoners. During this period, the state's grip of the Uzbek society was eased; the exit visa was abolished, border crossings were opened and the police eased in their control of religious expression.

The current human right situation is better than under the Karimov era. However, the space of civil society is still characterized by frames that are set by an authoritarian state. The legal framework still entail vague formulations that may be used for state repression, and the system does not entail any effective control mechanism that ensures state compliance with human rights. The changes can be characterized as a two-step-forward and one-step-backwards process. For instance, media and journalists do have a greater space to report than before, but now and then individuals that cross the invisible line for state criticism are prosecuted. Likewise, the parliamentary election in December 2019 showed progress in many areas,

the invitation of the Organization for Security and Co-operation in Europe (OSCE) to monitor the election was a step forward in itself, but at the same time the fundamental issue of the lack of genuine political opposition cannot be ignored. The population has in practice been given greater freedoms to question the state and to practice their religion. As mentioned, the system and legal framework itself has not undergone any radical changes and still opens up for misuse and to pursue other agendas than those intended with the legislation. There are still reports on arrests and harassment of individuals based on religious expression, even though the intensity and magnitude seems to have declined in recent years. Even though thousands of names have been declared as removed from the so called black lists, the method of keeping register of citizens based on dubious grounds and without proper legal safe guards seems to prevail to some extent.

The security service has undergone several reorganizations in recent years, but there is no information that indicates a change in the authority's mandate or code of conduct. The population is still under tight surveillance, and there are reports on torture in custody even though the extent seems to have decreased. It seems like more actors are involved in the surveillance of the population, besides the security services, the police and National Guard have received an expanded mandate to report on potential extremism. In the Mahallas (neighborhood communities), new categories of personnel have been introduced, such as social workers and prevention officers. Some sources perceive this as an increased focus on social support to the population, others see this as an increased number of potential reporters that may monitor the population by unannounced home visits and likewise.

In conclusion, Uzbekistan has faced several major political changes in recent years and the new administration has expressed an ambitious goal of creating a democratic state that puts the interest of its citizens in focus. Whether the rhetoric of top officials are in line with the actual goals and underlying causes of the initiated reforms is too early to evaluate. However, Uzbekistan is clearly moving away from Karimov's way of ruling the country. Maybe Uzbekistan will stand out as a successful example of democratic development in Central Asia, but given the geographical context, an authoritarian state model may as well be the final goal of the reform work. In addition, the reform work does not expose the system to any radical changes, but will rather require the work of generations and comprehensive attitude changes.

Much of the qualified analysis presently being conducted on Uzbekistan concerns the future of the country, and with the consistent lack of comprehensive information and on-the-ground insight, it can be difficult to assess the actual situation of today. In order to evaluate the current situation, it is important to keep the last decade's human rights abuses in mind. After Karimov's unpredictable governance, Uzbekistan has to improve the image of the country in order to attract foreign investors and improve the economy. Core human rights have not been prioritized, rather economic and justice reforms are in center of the reform process. However, in the field of human rights, the situation has improved since Karimov's passing, but the state still uses old authoritarian methods for its exercise of power, and stated goals or intentions to deal with the use of torture and other human rights violations should be considered with great caution.

To understand the situation in today's Uzbekistan it is important to avoid a comparative approach with the Karimov era, as this tends to create a paradox of relativity. There have been significant changes in several areas, but the current Uzbek state still exists within a system that in itself violates democratic freedoms and rights, and there are continuing reports on people being harassed on religious and political grounds, as well as reports of torture cases.

A third factor that should be taken into account when assessing the current situation in Uzbekistan is that newly imposed regulations and liberalization do not have an equivalent impact throughout the state apparatus. Progress at the highest political level is not a guarantee for changes throughout the entire system. In the absence of an effective control body, individual government officials or even whole ministries can follow their own agenda or what

they believe is the state's agenda. Similarly, knowledge deficiencies can affect individual state officials' exercise of authority.

Källförteckning

Elektroniska källor

Amnesty International (AI), *Torture in Uzbekistan: the facts*, 2015-11-05, <https://www.amnesty.org/en/latest/campaigns/2015/11/torture-uzbekistan-facts/> (Hämtad 2020-04-30)

AI, "We will find you anywhere". *The Global Shadow of Uzbekistani Surveillance*, 2017, <https://www.amnesty.org/download/Documents/EUR6259742017ENGLISH.PDF> (Hämtad 2020-04-30)

AI, *Uzbekistan: Torture, corruption and lies*, 2019-09-17, <https://www.amnesty.org.uk/uzbekistan-torture-corruption-and-lies> (Hämtad 2020-04-30)

AKIpress, *Ex-Head of Uzbekistan's security service Rustam Inoyatov appointed senator, gains immunity*, 2018-02-02, https://akipress.com/news:601812:Ex-Head_of_Uzbekistan_s_security_service_Rustam_Inoyatov_appointed_senator_gains_immunity/ (Hämtad 2020-04-30)

Aljazeera, *Uzbekistan closes infamous prison, but experts question motive*, 2019-08-12, <https://www.aljazeera.com/indepth/features/uzbekistan-closes-infamous-prison-experts-question-motive-190811101338923.html> (Hämtad 2020-04-30)

BBC Monitoring [betaltjänst], *Analysis: The growing influence of Uzbekistan's bloggers*, 2019-07-25, <https://monitoring.bbc.co.uk/product/c200yz2v> (Hämtad 2020-05-04)

BBC Monitoring, *BBCM Central Asia Watchlist for 9 September. Uzbek leader gives own security service more powers*, 2019-09-09, <https://monitoring.bbc.co.uk/product/c2012nck> (Hämtad 2020-01-20)

BBC Monitoring, *Highlights from Central Asian press websites 10 Sep 19. Presidential security service becoming Mirziyoyev's 'mini-army'*, 2019-09-10, <https://monitoring.bbc.co.uk/product/c2012ry6> (Hämtad 2020-01-20)

BBC Monitoring, *Explainer: How diverse are Uzbek political parties?*, 2019-11-21, <https://monitoring.bbc.co.uk/product/c20198z1> (Hämtad 2020-05-04)

BBC Monitoring, *Uzbek film probes into torture at chief prosecutor's office*, 2020-02-24, <https://monitoring.bbc.co.uk/product/c201hejd> (Hämtad 2020-04-30)

Carnegie Moscow Center, *Who Will Be Uzbekistan's Next President?*, 2016-09-06, <https://carnegie.ru/commentary/64481> (Hämtad 2020-05-04)

Carnegie Moscow Center, *Alisher Usmanov: Uzbekistan's Oligarch of Choice*, 2017-11-16, <https://carnegie.ru/commentary/74756> (Hämtad 2020-04-30)

Civil Rights Defenders, *Uzbekistan: Stop Harassing Human Rights Defenders*, 2018-11-20, <https://crd.org/2018/11/20/uzbekistan-stop-harassing-human-rights-defenders/> (Hämtad 2020-05-04)

Dadabaev, "Between the State and Society: Position of Mahallas in Uzbekistan", i Sengupta et al., *Eurasia Twenty Years After*, s. 153–171, 2012, Delhi: Shipra Publications, https://www.researchgate.net/publication/268686237_2012_Between_the_State_and_Society_Position_of_Mahallas_in_Uzbekistan_in_Anita_Sengupta_Suchandana_Chatterjee_S_Bhattacharya_Eurasia_Twenty_Years_After_pp153-171_Delhi_Shipra_Publications (Hämtad 2020-05-04)

Den norske Helsingforskomité (NHC), "He was kept naked in a freezing cold jail cell and was given nothing to eat for five days", 2018-04-23, <https://www.nhc.no/kept-naked-freezing-cold-jail-cell-given-nothing-eat-five-days/> (Hämtad 2018-03-15)

Encyclopaedia Britannica, *Islam Karimov*, <https://www.britannica.com/biography/Islam-Karimov> (Hämtad 2020-04-28)

EurAsia Daily (EAD), *Resignation of Uzbek Security Service chief – end of all-mighty minister*, 2018-01-31, <https://eadaily.com/en/news/2018/01/31/resignation-of-uzbek-security-service-chief-end-of-all-mighty-minister> (Hämtad 2020-01-17)

Eurasianet, *Uzbekistan: President Calls for Clipping Security Services' Wings*, 2017-12-22, <https://eurasianet.org/uzbekistan-president-calls-for-clipping-security-services-wings> (Hämtad 2020-01-17)

Eurasianet, *Uzbekistan unblocks websites, taking muzzle off critical reporting*, 2019-05-13, <https://eurasianet.org/uzbekistan-unblocks-websites-taking-muzzle-off-critical-reporting> (Hämtad 2020-05-04)

Eurasianet, *Uzbekistan: Supporters of Islamic clothing take battle to court*, 2019-05-14, <https://eurasianet.org/uzbekistan-supporters-of-islamic-clothing-take-battle-to-court> (Hämtad 2020-04-30)

Europe - Central Asia Monitoring (EUCAM), *Uzbekistan opening up*, 2018-07-21, <https://eucen-tralasia.eu/2018/07/uzbekistan-opening-up/> (Hämtad 2020-01-07)

European Parliaments Research Service (EPRS), *Uzbekistan comes in from the cold. A new era of reforms*, 2018-12-17, [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_BRI\(2018\)630344](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_BRI(2018)630344) (Hämtad 2020-01-17)

Ferghana News Agency, *The Myth of Clans in Central Asian Politics*, 2018-01-19, <http://enews.fergananews.com/articles/3077> (Hämtad 2020-04-30)

Ferghana News Agency, *Uzbek Blogger Sentenced to Six Years in Prison for Critical Posts*, 2018-02-13, <http://enews.fergananews.com/news.php?id=3788&mode=snews> (Hämtad 2018-03-15)

Ferghana News Agency, *Article looks at Uzbek leader's security policy*, 2019-09-10, översatt artikel hämtad från BBC Monitoring, <https://monitoring.bbc.co.uk/product/c20173pa> (2020-01-17)

FN:s särskilde rapportör om domares och advokaters självständighet, *Preliminary observations on the official visit to Uzbekistan (19-25 September 2019)*, 2019-09-26,

<https://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=25043&LangID=E> (Hämtad 2020-01-16)

Freedom House, *In Uzbekistan, the Seeds of Reform Are Planted in Social Media*, 2019-01-10, <https://freedomhouse.org/article/uzbekistan-seeds-reform-are-planted-social-media> (Hämtad 2020-05-04)

Freedom House, *Has Mirziyoyev Really Brought Religious Liberty to Uzbekistan*, 2019-01-16, <https://freedomhouse.org/article/has-mirziyoyev-really-brought-religious-liberty-uzbekistan> (2020-04-30)

Freedom House, *Freedom in the World 2019, 2020*, <https://freedomhouse.org/country/uzbekistan/freedom-world/2019> (Hämtad 2020-04-30)

Foreign Policy (FP), *Where the War on Terror Lives Forever*, 2016-09-02, <https://foreignpolicy.com/2016/09/02/war-on-terror-forever-islam-karimov-uzbekistan-legacy-imu-isis-central-asia/> (Hämtad 2020-04-28)

Foreign Policy Research Institute (FPRI), *Mirziyoyev's Uzbekistan: Democratization or Authoritarian Upgrading?*, juni 2019, <https://www.fpri.org/wp-content/uploads/2019/06/lemon-rpe4.pdf> (Hämtad 2020-01-20)

Forum 18, *Uzbekistan: Criminal prosecution for sharing beliefs*, 2018-07-20, http://www.forum18.org/archive.php?article_id=2397 (Hämtad 2020-05-04)

Forum 18, *Uzbekistan: Muslim activist jailed for criticizing Muftiate*, 2019-04-25, http://www.forum18.org/archive.php?article_id=2471 (Hämtad 2020-04-30)

Gazeta.uz, *Uzbekistan foils nine terror attacks with foreign partners* 2020-04-05, översatt artikel hämtad från BBC Monitoring, <https://monitoring.bbc.co.uk/product/c201lcoi> (Hämtad 2020-04-30)

Human Rights Watch (HRW), *Uzbek Torture Victims Sentenced to Prison Terms*, 1999-08-17, <https://www.hrw.org/news/1999/08/17/uzbek-torture-victims-sentenced-prison-terms> (Hämtad 2020-04-30)

HRW, *Uzbekistan – Class Dismissed: Discriminatory Expulsions of Muslim Students*, 1999-10-30, <https://www.hrw.org/reports/1999/uzbekistan/uzbek-02.htm> (Hämtad 2020-04-28)

HRW, *"No One Left to Witness". Torture, the Failure of Habeas Corpus, and the Silencing of Lawyers in Uzbekistan*, 2011-12-13, <https://www.hrw.org/report/2011/12/13/no-one-left-witness/torture-failure-habeas-corpus-and-silencing-lawyers-uzbekistan> (Hämtad 2020-04-30)

HRW, *"Until the Very End". Politically Motivated Imprisonment in Uzbekistan* 2014-09-25, <https://www.hrw.org/report/2014/09/25/until-very-end/politically-motivated-imprisonment-uzbekistan> (Hämtad 2020-04-30)

HRW, *"You Can't See Them, but They're Always There"*, 2018-03-28, <https://www.hrw.org/report/2018/03/28/you-cant-see-them-theyre-always-there/censorship-and-freedom-media-uzbekistan> (Hämtad 2020-04-23)

HRW, *Uzbekistan: Reports of Torture of Ex-Official*, 2019-05-02, <https://www.hrw.org/news/2019/05/02/uzbekistan-reports-torture-ex-official> (Hämtad 2020-04-30)

HRW, *Shuttering Notorious Jaslyk Prison a Victory for Human Rights in Uzbekistan*, 2019-08-27, <https://www.hrw.org/news/2019/08/27/shuttering-notorious-jaslyk-prison-victory-human-rights-uzbekistan> (Hämtad 2020-04-30)

HRW, *Uzbekistan. Events of 2019*, [odaterad], <https://www.hrw.org/world-report/2020/country-chapters/uzbekistan> (Hämtad 2020-04-30)

International Crisis Group (ICG), *Uzbekistan: Stagnation and Uncertainty*, 2007-08-22, <https://www.crisisgroup.org/europe-central-asia/central-asia/uzbekistan/uzbekistan-stagnation-and-uncertainty> (Hämtad 2020-04-30)

ICG, *Uzbekistan: The Hundred Days*, 2017-03-29, <https://d2071andvip0wj.cloudfront.net/242-uzbekistan-the-hundred-days.pdf> (Hämtad 2020-05-04)

Kolybashinka, Nina, *Creating dialogue and citizen engagement – initial observations from Uzbekistan*, 2018-03-16, <https://blogs.worldbank.org/europeandcentralasia/creating-dialogue-and-citizen-engagement-initial-observations-uzbekistan> (Hämtad 2020-01-16)

Norge, Landinfo, *Respons. Usbekistan: Endringer på menneskerettighetsområdet*, 2019-12-29, <https://landinfo.no/wp-content/uploads/2019/12/Usbekistan-respons-Endringer-pa-menneskerettighetsområdet-MMA-20122019.pdf> (Hämtad 2020-04-30)

Office of the High Commissioner for Human Rights (OHCHR), *Concluding observations on the fifth periodic report of Uzbekistan**, 2019-12-06, https://tbinternet.ohchr.org/Treaties/CAT/Shared%20Documents/UZB/CAT_C_UZB_CO_5_39781_E.pdf (Hämtad 2020-04-30)

OpenDemocracy, *In Uzbekistan's jails, torture is an everyday occurrence*, 2017-01-13, <https://www.opendemocracy.net/en/odr/in-uzbekistan-s-jails-torture-is-everyday-occurrence/> (Hämtad 2020-04-30)

Organisationen för säkerhet och samarbetet i Europa (OSSE), *OSCE PA to deploy first-ever election observation mission to Uzbekistan*, 2019-12-13, <https://www.oscepa.org/news-a-media/press-releases/press-2019/osce-pa-to-deploy-first-ever-election-observation-mission-to-uzbekistan> (Hämtad 2020-04-30)

OSSE, *Statement of Preliminary Findings and Conclusions*, 2019-12-23, <https://www.osce.org/odihr/elections/uzbekistan/442888?download=true> (Hämtad 2020-04-30)

Radio Free Europe/Radio Liberty (RFE/RL), *Uzbek: Opposition Meets Openly For First Time in 10 Years*, 2003-06-20, <https://www.rferl.org/a/1103602.html> (Hämtad 2020-04-28)

RFE/RL, *Detained Uzbek journalist allowed access to lawyer*, 2017-11-15, översatt artikel hämtad från BBC Monitoring, <https://monitoring.bbc.co.uk/product/c1dngkom> (Hämtad 2018-03-14)

RFE/RL, *Uzbek security body's elite forces returned to police*, 2018-02-05, översatt artikel hämtad från BBC Monitoring, <https://monitoring.bbc.co.uk/product/c1dosh9o> (Hämtad 2020-01-17)

RFE/RL, *Uzbek Court To Look Into Journalist's Torture Charges*, 2018-03-07, <https://www.rferl.org/a/uzbekistan-journalist-torture-trial/29085485.html> (Hämtad 2020-04-30)

Rashid, Ahmed, *They're only Sleeping – Why militant Islamicists in Central Asia aren't going to go away*, *The New Yorker*, 2002-01-14, <https://www.newyorker.com/magazine/2002/01/14/theyre-only-sleeping> (Hämtad 2020-04-28)

Reporters Without Borders (RSF), *Uzbekistan*, 2020, <https://rsf.org/en/uzbekistan> (Hämtad 2020-04-30)

Reuters, *Uzbekistan removing lots of people from security blacklist: sources*, 2017-08-15, <https://www.reuters.com/article/us-uzbekistan-security-blacklist-idUSKCN1AV1O1> (Hämtad 2020-05-04)

Reuters, *Uzbekistan removes 16,000 people from security blacklist*, 2017-09-01, <https://www.reuters.com/article/us-uzbekistan-security-blacklist/uzbekistan-removes-16000-people-from-security-blacklist-idUSKCN1BC5IS> (Hämtad 2020-04-30).

Sveriges Radio, *Mordförsöket på imamen i Strömsund* [radio], 2018-01-07, <https://sverigesradio.se/sida/avsnitt/1001629?programid=2519> (Hämtad 2020-04-30)

Podrobno.uz, *Uzbek journalist held for filming at food market*, 2020-04-23, översatt artikel hämtad från BBC Monitoring, <https://monitoring.bbc.co.uk/product/c201mxq3> (Hämtad 2020-04-30)

Tashkent Times, *Shavkat Mirziyoyev signs decree on inadmissibility of evidence obtained through torture*, 2017-12-01, <http://tashkenttimes.uz/national/1759-shavkat-mirziyoyev-signs-decree-on-inadmissibility-of-evidence-obtained-through-torture> (Hämtad 2020-04-30)

The Diplomat, *Uzbekistan to Close Notorious Prison Colony, the 'House of Torture'*, 2019-08-05, <https://thediplomat.com/2019/08/uzbekistan-to-close-notorious-prison-colony-the-house-of-torture/> (Hämtad 2020-04-30)

The Diplomat, *Uzbekistan: Reforms Underway, but Democracy Still Out of Reach*, 2019-08-07, <https://thediplomat.com/2019/08/uzbekistan-reforms-underway-but-democracy-still-out-of-reach/> (Hämtad 2020-01-20)

The Diplomat, *Religion, Beards, and Uzbekistan's Secular Government*, 2019-09-09, <https://thediplomat.com/2019/09/religion-beards-and-uzbekistans-secular-government/> (Hämtad 2020-04-30)

United States Department of State (USDOS), *2018 Report on International Religious Freedom: Uzbekistan*, 2019-06-21, section II, <https://uz.usembassy.gov/2018-report-on-international-religious-freedom-uzbekistan/> (Hämtad 2020-04-30)

USDOS, *2019 Country Reports on Human Rights Practices: Uzbekistan*, 2020-03-11, <https://www.state.gov/reports/2019-country-reports-on-human-rights-practices/uzbekistan/> (Hämtad 2020-04-30)

United States Commission on International Religious Freedom (USCIRF), *USCIRF Releases New Report on Religious Freedom Conditions in Uzbekistan*, 2020-01-31, <https://www.uscifr.gov/news-room/press-releases-statements/uscifr-releases-new-report-religious-freedom-conditions-in> (Hämtad 2020-04-30)

Utrikespolitiska Institutet (UI), Landguiden [betaltjänst], *Modern historia*, 2019-11-12, <https://www.ui.se/landguiden/lander-och-omraden/asien/uzbekistan/modern-historia/> (Hämtad 2020-04-28)

Uzbekistan, *Address by H.E. Mr. Shakvat Mirziyoyev President of the Republic of Uzbekistan at the General Debate of the 72nd Session of the United Nations General Assembly*, 2017-09-19, https://gadebate.un.org/sites/default/files/gastatements/72/uz_en.pdf (Hämtad 2020-04-30)

Uzbekistan, The Permanent Mission of the Re-public of Uzbekistan to the United Nations, *President's address warmed people's heart*, 2018-12-11, <https://www.un.int/uzbekistan/news/president%E2%80%99s-address-warmed-people%E2%80%99s-heart> (Hämtad 2020-01-16)

Uzbekistan, Ministry of Foreign Affairs, *Address by President Shavkat Mirziyoyev at the Solemn Ceremony Dedicated to the 27th Anniversary of Adoption of the Constitution of the Republic of Uzbekistan*, 2019-12-08, <https://mfa.uz/en/press/news/2019/12/22327/> (Hämtad 2020-05-04)

World Organisation Against Torture (OMCT), *Uzbekistan. Joint Submission to the Committee against Torture on the implementation of the Convention against Torture and Other Cruel Inhuman or Degrading Treatment or Punishment*, oktober 2019, https://www.omct.org/files/2019/11/25588/uzbekistan_shadow_report_68thcatsession.pdf (Hämtad 2020-04-30)

XE.com, <https://www.xe.com/sv/currencyconverter/convert/?Amount=3+686+000&From=UZS&To=SEK> (Hämtad 2020-04-29)

Muntliga källor

Anonym källa A, samtal i Tasjkent, Uzbekistan, 2019-12-03

Anonym källa E, samtal i Tasjkent, Uzbekistan, 2019-12-04

Anonym källa F, samtal i Tasjkent, Uzbekistan, 2019-12-05

Elin Jönsson, SVT-korrespondent, telefonintervju, 2018-03-09

HRW, samtal med företrädare i Oslo, Norge, 2015-02-10

Initierad källa A, samtal i Oslo, Norge, 2017-06-09

Initierad källa B, samtal i Almaty, Kazakstan, 2017-11-08 och 2017-11-09

Internationell expert, videointervju, 2020-06-24

Journalist B, samtal i Osj, Kirgizistan, 2016-10-18

Journalist C, samtal i Almaty, Kazakstan, 2017-11-08 och 2017-11-09

Memorial, samtal med företrädare i Oslo, Norge, 2015-02-02

Steve Swerdlow, Uzbekistanexpert, Human Rights Watch, samtal i Oslo, Norge, 2019-12-04

Uzbekisk människorättsaktivist, samtal i Paris, Frankrike, 2015-02-17

Tryckta källor

Laszczkowski, Mateusz & Reeves, Madeleine (red.), *Affective states: entanglements, suspensions, suspicions*, Berghahn Books, New York, 2017